

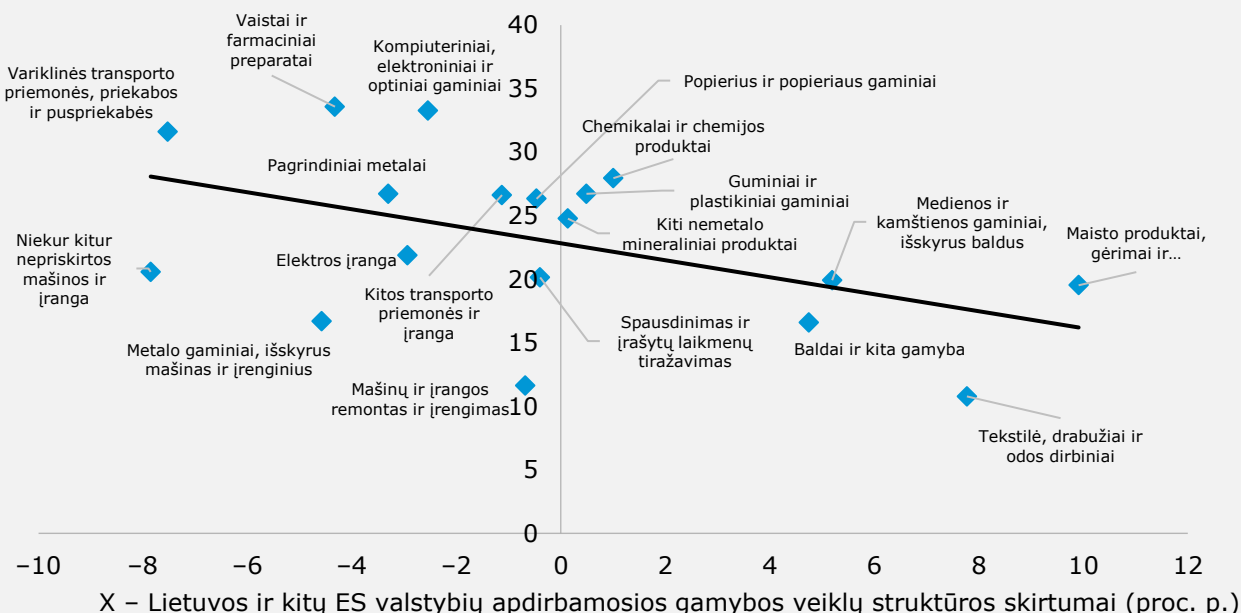
1 INTARPAS. APDIRBAMOSIOS GAMYBOS STRUKTŪROS ĮTAKA INVESTICIJOMS⁶

2003–2017 m. Lietuvos investicijų ir pridėtinės vertės santykis buvo mažesnis už ES vidurkį, nors ir gana artimas jam. Nors daugelio Lietuvos ekonominių veiklų investavimo intensyvumas yra gana artimas ES atitinkamiems rodikliams, kelių didžiausių Lietuvos ekonominių veiklų jis buvo pastebimai mažesnis. Viena iš šių veiklų – apdirbamoji gamyba. Vidutiniškai šios veiklos išlaidos investicijoms ES valstybėse sudarė 22,7 proc. sukuriamos pridėtinės vertės, o Lietuvoje šis rodiklis sudarė tik 15,7 proc. Toks atsilikimas kelia klausimų, nes ekonominės teorijos požiūriu besivystančios valstybės turi investuoti daugiau norėdamos pasivyti labiau išsivysčiusias. Dažnu atveju jis buvo siejamas su pasiūlos pusės veiksniais, pavyzdžiui, nepalankiomis kreditavimo sąlygomis ar motyvacijos daugiau investuoti nedidinančia maža darbo jėgos kaina. Vis dėlto dalis atsakymo gali slypėti Lietuvos apdirbamosios gamybos struktūroje.

Lietuvos apdirbamoji gamyba labiau orientuota į gamybos šakas, kurių investavimo intensyvumas yra žemesnis.

A pav. ES⁷ valstybių apdirbamosios gamybos veiklų investavimo intensyvumo ir apdirbamosios gamybos veiklų struktūros skirtumų tarp Lietuvos ir kitų ES valstybių ryšys (to meto kainomis)

Y – vidutinis ES valstybių investicijų ir pridėtinės vertės santykis (proc.)

Šaltiniai: Eurostatas ir Lietuvos banko skaičiavimai.

Vienas iš veiksnių, kuris galėtų iš dalies paaiškinti mažesnę nei ES apdirbamosios gamybos investavimo intensyvumą lygį, yra Lietuvos specializacija gaminti produktus, kurie nėra imlūs gamybiniam kapitalui, o kartu ir investicijoms. Nors Lietuvos apdirbamosios gamybos šakų investavimo duomenys neskelbiami, vertinant ES valstybių⁷ rodiklius, galima išvelgti investavimo intensyvumo skirtumų tarp apdirbamosios gamybos šakų. Paprastai inžinerinės, vaistų ir chemijos pramonės šakų investavimo intensyvumas yra didesnis, o tekstilės, maisto, medienos ir baldų pramonės šakų – mažesnis. Tai svarbu, nes būtent pastarosios pramonės šakos Lietuvoje sudaro didesnę

⁶ Daugiau informacijos apie ekonomikos struktūros įtaką investicijoms žr. straipsnyje „Lietuvos investicijų paveikslas“. Lietuvos bankas, Teminių straipsnių serija, 2021, Nr. 72.

⁷ Intarpe dėl duomenų trūkumo ES valstybių rodiklį sudaro Austrijos, Belgijos, Bulgarijos, Čekijos, Danijos, Graikijos, Jungtinės Karalystės, Latvijos, Portugalijos, Rumunijos, Slovakijos, Suomijos, Švedijos ir Vengrijos vidurkis.

apdirbamojoje gamyboje sukurtos pridėtinės vertės dalį nei vidutiniškai ES (žr. A pav.). Lietuvoje maisto, gėrimų ir tabako gamyboje sukuriama beveik 10, tekstilės, drabužių ir odos dirbinių gamyboje – beveik 8, o medienos bei kamštienos gaminių ir baldų gamyboje – 5 proc. punktais daugiau pridėtinės vertės nei vidutiniškai ES. Kad Lietuvos apdirbamosios gamybos struktūra yra mažiau imli investicijoms, rodo ir kontrafaktinė analizė, kurioje ES valstybių apdirbamosios gamybos struktūra buvo pakeista lietuviškąja, nekeičiant atskirų apdirbamosios gamybos šakų investavimo intensyvumo lygio. Tokiu metodu apskaičiuotas rodiklis yra 1,7 proc. punkto mažesnis nei tikrasis ES valstybių apdirbamosios gamybos investavimo intensyvumas. Šis skirtumas atitinka beveik ketvirtadalį, o vertinant visos šalies investavimo intensyvumo atsilikimą – beveik penktadalį Lietuvos apdirbamosios gamybos investavimo intensyvumo atsilikimo nuo ES valstybių rodiklio.

Apdirbamosios gamybos struktūra taip pat yra vienas iš veiksnių, kuris galėtų iš dalies paaiškinti žemą apdirbamosios gamybos investicijų į mokslinius tyrimus ir eksperimentinę plėtrą (MTEP)

lygį (žr. B pav.). ES valstybėse apdirbamoji gamyba investicijoms į MTEP skyrė 4,4, o Lietuvoje – tik 0,5 proc. sukurtos pridėtinės vertės. Nors, kaip ir visų investicijų atveju, Lietuvos apdirbamosios gamybos šakų investavimo į MTEP duomenys neskelbiami, vertinant ES⁷ valstybių rodiklius, galima įžvelgti investavimo į MTEP lygių skirtumų tarp apdirbamosios gamybos šakų. ES šalių mastu didžiausias investicijų į MTEP lygis yra vaistų ir inžinerinės pramonės veiklose, vidutinis – chemijos pramonės šakose, o kitose veiklose – tekstilės, maisto, medienos ir baldų pramonėje – žemiausias. Skirtumai tarp investicijų į MTEP lygių taip pat yra reikšmingi: analizuojamu laikotarpiu inžinerinės ir vaistų pramonės šakose investicijų į MTEP ir pridėtinės vertės santykis svyravo nuo 5,9 iki 16,3 proc., o tekstilės, maisto, medienos ir baldų pramonės šakose retai viršijo 2 proc. ribą. Kaip matyti iš B pav., analizuojamu laikotarpiu Lietuva specializavosi mažiau investicijoms į MTEP imliose apdirbamosios gamybos veiklose – šiuo laikotarpiu Lietuvoje nėra viena iš apdirbamosios gamybos šakų, kurių investavimo į MTEP lygis yra didžiausias, nesukūrė didesnės apdirbamosios gamybos pridėtinės vertės dalies, nei vidutiniškai sukuriama ES. Kad Lietuvos apdirbamosios gamybos struktūra yra mažiau imli investicijoms į MTEP, patvirtina ir tokiu pačiu principu kaip ir bendrų investicijų atveju atlikta kontrafaktinė analizė. Tokiu metodu apskaičiuotas rodiklis yra 1,6 proc. punkto mažesnis nei tikrasis ES valstybių apdirbamosios gamybos investicijų į MTEP lygis. Šis skirtumas atitinka apie 40 proc. apdirbamosios gamybos investicijų į MTEP lygio skirtumo tarp Lietuvos ir ES valstybių vidurkio.

Intarpe atlikta analizė atskleidė, kad dalį Lietuvos apdirbamosios gamybos investicijų lygio atsilikimo nuo ES nulėmė Lietuvos apdirbamosios gamybos struktūra. Tai ypač aktualu investicijų į MTEP kontekste, nes tai iš dalies rodo, kad apdirbamojoje gamyboje dar nėra susiformavusios į šio tipo investicijas besiorientuojančios pramonės šakos. Atsižvelgiant į tai, inovacijų politiką formuojančioms institucijoms būtų pravartu daugiau dėmesio ir finansavimo skirti ne tiesioginiam MTEP investicijų skatinimui, o reikalingam fiziniam ir žmogiškajam kapitalui sukurti⁸, kuriam didinti būtinas kokybiškas švietimas, MTEP vykdyti skirta tinkamos kokybės infrastruktūra, kokybiškas nacionalinės inovacijų sistemos veikimas ir privačiojo sektoriaus gebėjimas ir polinkis inovuoti⁹.

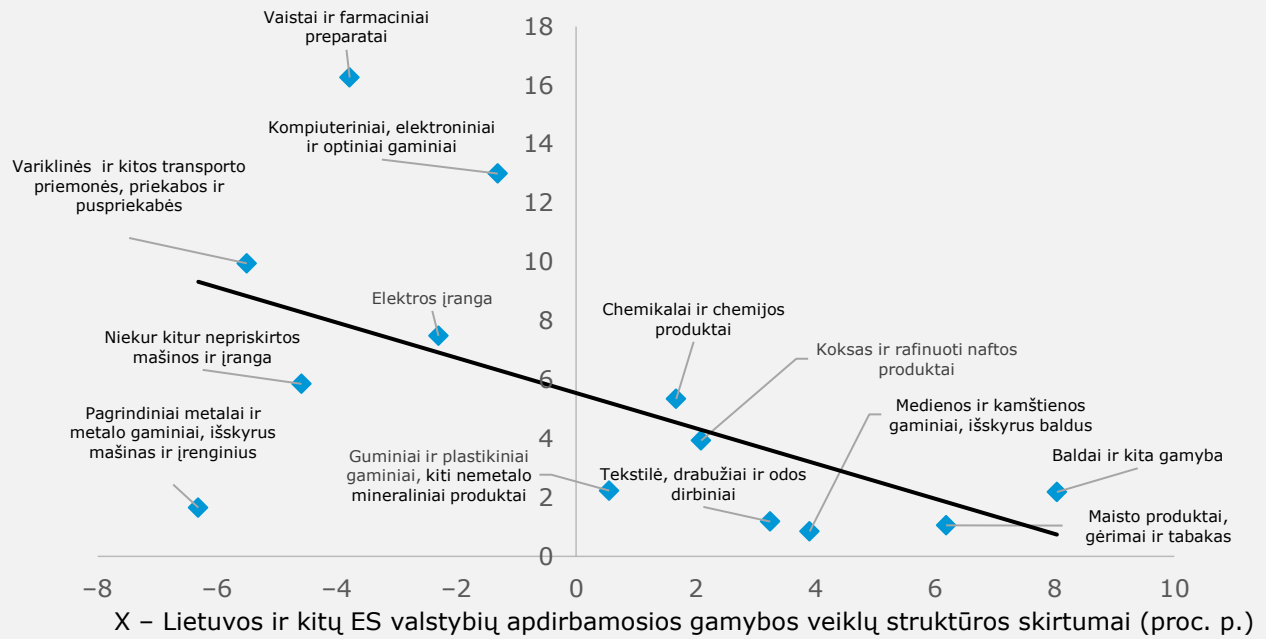
⁸ Cirera, X. and Maloney, W. (2017). "[The Innovation Paradox : Developing-Country Capabilities and the Unrealized Promise of Technological Catch-Up](#)", World Bank.

⁹ Goñi, E. and Maloney, W. F. (2014), "[Why don't poor countries do R&D?](#)", Policy Research Working Paper, No WPS 6811, World Bank.

Lietuvos apdirbamojoje gamyboje didesnę pridėtinę vertę kuria veiklos, kurios nelinkusios investuoti į MTEP.

B pav. ES⁷ valstybių apdirbamosios gamybos veiklų investicijų į MTEP lygis ir apdirbamosios gamybos veiklų struktūros skirtumų tarp Lietuvos ir kitų ES valstybių ryšys (to meto kainomis)

Y – vidutinis ES valstybių investicijų į MTEP ir pridėtinės vertės santykis (pro

Šaltiniai: Eurostatas ir Lietuvos banko skaičiavimai.